

UNIwersytet
OPolski

Sociální pomoc v Polsku

Dr Agnieszka Bobrowska

Instytut Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Opolski

Materiály byly vypracovány v rámci projektu: CZ.11.3.119/0.0/0.0/16_013/0001981
„Rozvoj kompetencí a zlepšení uplatnitelnosti vysokoškolských studentů na trhu práce v oblasti služeb veřejného sektoru“

Projekt je spolufinancován z prostředků EFRR v rámci programu INTERREG V-A Česká republika – Polsko prostřednictvím Fondu mikroprojektů 2014 - 2020 v Euroregionu Silesia

ZÁKON o sociální pomoci ze dne 12. března 2004 [1]

Stanovuje (článek 1):

- úkoly v oblasti sociální pomoci;
- druhy dávek sociální pomoci a pravidla a postup jejich poskytování;
- organizaci sociální pomoci.

Sociální pomoc (def.) - instituce sociální politiky státu, jejímž cílem je umožnit jednotlivcům a rodinám překonat obtížné životní situace, se kterými nejsou schopni se vypořádat pomocí svých vlastních schopností, prostředků a možností.

Sociální pomoc je **organizována** vládními a místními orgány státní správy, ve spolupráci s partnerskými sociálními a nevládními organizacemi, fyzickými a právníckými osobami.

Příjemci sociální pomoci [1]

Hlavně osoby a rodiny potýkající se s:

- chudobou (A);
- osiřením;
- bezdomovectvím;
- nezaměstnaností (D);
- postižením (C);
- dlouhodobou nebo těžkou nemocí (B);
- domácím násilím;
- závislostmi (alkoholismus, narkomanie),
- živelnou nebo ekologickou katastrofou.

(A) – nejčastější příčina

Dávky sociální pomoci [1]

1. Peněžní:

- trvalá nebo dočasná dávka,
- účelový příspěvek a příspěvek na zvláštní účel,
- příspěvek a půjčka na ekonomickou nezávislost,
- pomoc s osamostatněním se a pokračováním ve vzdělávání,
- peněžní příspěvek k zajištění osobních potřeb a pokrytí výdajů souvisejících s výukou polštiny pro cizince,
- odměna příslušící opatrovníkovi za péči určená soudem;

Dávky sociální pomoci – pokrač. [1]

2. Nepeněžní:

- sociální práce,
- uhrazená účelová jízdenka,
- příspěvky na zdravotní a sociální pojištění,
- materiální pomoc, např. pro ekonomickou soběstačnost,
- zajištění pohřbu,
- odborné poradenství,
- krizová intervence,
- přístřeší, jídlo, nezbytné oblečení,
- pečovatelské služby, včetně specializovaných služeb v místě bydliště, v podpůrných střediscích a v domovech rodinné péče,
- chráněný byt,
- pobyt a služby v domově sociální péče,
- pomoc při získávání vhodného bydlení, při získávání zaměstnání.

Subjekty odpovědné za sociální pomoc [1]

Ministerstvo pro rodinu a sociální politiku

Krajský úřad

Úřad výkonného orgánu kraje

Okres

Obec

Úkoly ministra [1]

- vytváření konceptů a definování směrů rozvoje,
- analýza účinnosti sociální pomoci,
- školení zaměstnanců,
- vypracovávání a financování krycích programů,
- spolupráce s nevládními organizacemi a další.

Úkoly hejtmána[1]

- stanovení způsobu plnění úkolů státní správy jednotkami místní samosprávy,
- vydávání povolení k provozování domovů sociální péče a zařízení poskytujících nepřetržitou péči,
- vedení evidence domovů sociální péče, zařízení poskytujících nepřetržitou péči,
- koordinační činnost v oblasti integrace cizinců, kteří získali status uprchlíka,
- dohled nad plněním úkolů obecní, okresní a krajské samosprávy a další.

Úkoly krajské samosprávy [1]

- organizování vzdělávání, včetně provozování veřejných škol sociálních služeb a odborného výcviku pracovníků sociální péče,
- identifikace příčin chudoby a vypracovávání regionálních programů sociální pomoci,
- koordinování aktivit pro sektor sociální ekonomiky v regionu,
- organizování a provozování regionálních organizačních složek sociální pomoci,
- připravování zpráv a jejich předávání příslušnému hejtmanovi,
- zřízení a udržování regionálního centra sociální politiky, včetně zajišťování finančních prostředků na platy zaměstnanců a další.

Úkoly okresu [1]

Zadané úkoly, např .:

- pomoc cizincům, kteří získali status uprchlíka,
- provoz a rozvoj infrastruktury podpůrných center pro lidi s duševními poruchami,
- realizace úkolů vyplývajících z vládních programů sociální péče a další.

Financování: státní rozpočet

Vlastní úkoly, např .:

- odborné poradenství,
- finanční pomoc na osamostatnění,
- provozování domovů sociální péče s působností přesahující obec,
- provozování chráněných bytů a domovů pro matky,
- provoz center krizové intervence a další.

Financování: rozpočet okresu

Úkoly obce [1]

Zadané úkoly, např. :

- služby specializované péče lidem s duševními poruchami,
- cílové příspěvky spojené s živelní pohromou,
- cílové příspěvky poskytování přístřeší, jídla a oblečení cizincům,
- vyplácení odměn za péči a další.

Financování: státní rozpočet

Vlastní úkoly, např. :

- služby specializované péče pro ostatní občany,
- cílové příspěvky (ostatní),
- podpora ekonomické nezávislosti ve formě dávek, půjček a věcné pomoci,
- provozování domovů sociální péče s obecní působností a další.

Povinné nebo volitelné

Financování: rozpočet obce

Úkoly realizované neveřejnými subjekty [1], [2], [3]

- provozování domovů sociální péče (218 ze 780 DSP v Polsku v roce 2019),
- provoz zařízení nepřetržité péče (v současné době 32 v opolském vojvodství - zejména domovy důchodců),
- provozování domovů rodinné péče,
- poskytování dočasného přístřeší,
- poskytování pečovatelských služeb v místě bydliště.

Organizační složky sociální pomoci [1]

- regionální střediska sociální politiky,
- okresní centra podpory rodin,
- centra sociální péče,
- domovy sociální péče (komunální nebo „nadkomunální“).
- specializovaná poradenská zařízení, včetně rodinného poradenství,
- střediska podpory,
- krizová intervenční střediska.

Zaměstnanost v oblasti sociální pomoci [4]

Rok	Počet zaměstnanců v oblasti sociální pomoci	Počet rodin, na které se vztahuje sociální pomoc	Počet rodin na jednoho zaměstnance v oblasti sociální pomoci
2012	118 476	1 218 692	10,3
2013	121 165	1 257 048	10,4
2014	123 659	1 192 378	9,6
2015	125 105	1 130 888	9,0
2016	128 754	1 063 831	8,3
2017	130 503	990 837	7,6
2018	133 658	915 050	6,8
2019	136 564	861 776	6,3

Zaměstnanost v oblasti sociální pomoci – pokrač. [4]

V letech 2012-2019 pozorujeme:

- systematické zvyšování zaměstnanosti v sociální pomoci (o více než 15%),
- pokles počtu rodin zahrnutých do podpory (o 29%).

Promítá se to na zvýšení kvality sociální pomoci?

Zaměstnanost v oblasti sociální pomoci – pokrač.

[4]

Největší nárůst zaměstnanosti byl zaznamenán u institucí poskytujících přímé sociální služby:

1. Domovy pro matky s nezletilými dětmi a těhotné ženy (o 75%).
2. Kluby sociální integrace (o 54%).
3. Ubytovny, noclehárny, domovy pro bezdomovce (o 50%).
4. Podpůrná centra, včetně komunitních domovů svépomoci (o 46%).
5. Denní stacionáře (o 42%).

Pozitivní změna [4]

V roce 2019 se ve srovnání s rokem 2012 procento rodin pobírajících peněžitou dávku snížilo (z 80% na 76%) a zároveň vzrostlo procento rodin podporovaných bezhotovostní dávkou (z 51% na 47%).

Problémy s financováním úkolů sociální péče [5], [6], [7]

I. Nárůst výdajů obcí na příplatky na pobyt obyvatel v domovech s pečovatelskou službou (DPS), protože:

- stále více starších lidí vyžaduje nepřetržitou péči,
- důchodci mají relativně nízké důchody (20% důchodců dostalo v roce 2020 důchod ve výši 1600-2000 PLN brutto),
- rodina se často vyhýbá placení,
- náklady na pobyt v DPS jsou vysoké (v roce 2020 činí průměrné měsíční náklady v regionu Opole přibližně 3640 PLN).

Problémy s financováním úkolů sociální péče pokrač. [5]

V souladu s pravidly financování nákladů na pobyt v domovech s pečovatelskou službou platných od roku 2004, pokud je dotyčná osoba a její rodina nemohou hradit z vlastních zdrojů příjmu, přebírá obec povinnost zaplatit poplatek v celé výši nebo jeho části.

Starší lidé pobývající v DPS financují svůj pobyt z důchodu, který dostávají (maximálně do 70% jeho výše), což vzhledem k relativně nízké průměrné výši důchodů často nepokrývá ani polovinu nákladů, které jsou na úrovni cca. 3 – 4 tis. PLN měsíčně.

Pokud není možné financování ze strany členů rodiny, musí rozdíl zaplatit obec.

Problémy s financováním úkolů sociální péče pokrač. [5]

Výdaje obcí v důsledku příplatku na pobyt obyvatel v DPS (na 1
obyvatele vojvodství ve stálých cenách z roku 2016, v PLN)

vojvodství (kraj)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
dolnoslezské	6,66	10,16	13,24	16,15	18,14	25,01	26,10	28,35	31,12	40,31	36,64
kujavsko-pomořské	3,34	6,38	9,29	12,09	15,18	18,14	20,29	22,38	24,62	27,89	26,43
lublinské	8,02	10,21	13,22	14,96	16,11	18,31	19,30	14,91	24,31	26,40	29,22
lubušské	6,41	11,29	14,45	15,87	19,62	25,28	32,24	27,54	31,20	34,24	42,19
lodžské	7,50	11,18	13,48	17,02	18,84	23,47	27,45	28,79	31,23	33,85	37,09
malopolské	2,96	5,51	7,48	9,72	11,50	13,53	18,47	16,98	18,60	20,25	42,84
mazovské	3,11	4,47	5,77	8,41	10,92	13,82	15,45	16,90	17,81	18,91	20,63
opolské	6,91	10,25	13,23	14,81	17,64	21,87	40,49	26,77	30,37	32,80	36,39
podkarpatské	3,95	6,38	8,36	9,79	11,86	15,04	17,28	19,39	21,88	23,58	26,66
podleské	4,33	6,74	7,92	10,05	11,95	14,18	16,52	18,93	21,70	29,35	32,29
pomořské	3,37	5,48	7,05	12,05	11,46	19,28	18,60	20,91	22,85	24,63	26,78
slezské	7,17	9,89	12,03	14,97	16,94	22,42	25,36	29,25	32,66	34,56	38,08
svatokřížské	6,00	8,18	14,04	18,91	22,23	25,84	28,12	30,21	33,08	37,02	41,03
varmijsko-mazurské	4,68	9,31	14,00	18,74	21,70	26,24	29,14	45,34	36,87	40,61	45,87
velkopolské	2,60	6,70	9,29	12,56	14,65	17,37	18,68	21,51	22,39	24,46	26,80
západopomořanské	4,54	15,02	9,93	18,85	23,45	23,18	25,72	27,02	28,95	31,75	35,89
Průměrné výdaje	5,10	8,57	10,80	14,06	16,39	20,19	23,70	24,70	26,85	30,04	34,05

Problémy s financováním úkolů sociální péče [4]

Počet lidí, kterým obec připlatila za pobyt v domově s pečovatelskou službou, je:

- 40 642 v 2012,
- 63 915 v 2019.

Nárůst o 57%

Problémy s financováním úkolů sociální péče
pokrač. [1], [8]

II. Nárůst výdajů obcí na pečovatelské služby

Vlastní úkol obce: organizovat a poskytovat pečovatelské služby v místě bydliště dané osoby (pomoc při uspokojování každodenních životních potřeb, včetně nakupování, úklidu, zajištění správné hygieny a **péče** a pokud možno zajištění kontaktu s prostředím),
Problém se netýká služeb odborné péče lidem s duševními poruchami, které jsou pro obec zadáným úkolem (služby šité na míru potřebám konkrétního typu nemoci nebo postižení - jejich poskytovatelé musí být lidé se speciální odbornou přípravou).

Problémy s financováním úkolů sociální péče - pokrač. [4], [8]

Pečovatelské služby jsou zpoplatněny, ale někteří lidé mohou být částečně nebo úplně osvobozeni od platby, pokud splňují určitá kritéria. **Pro obce osvobození od poplatků zahrnuje potřebu vynaložit více výdajů z místních rozpočtů.**

Počet osob, kterým byly poskytnuty dotace na poskytované pečovatelské služby (s výjimkou specializovaných služeb lidem s duševními poruchami):

- 81 500 v 2012,
- 112 637 v 2019.

Nárůst o 38%

Zpracováno na základě:

- [1] Zákon ze dne 12. března o sociální pomoci (Dz. U. 2004,Nr 64 poz. 593, ze zm.)
- [2] Zpráva MRPiPS-05 za 2019.
- [3] Registr zařízení nepřetržité péče v Opolském vojvodství 18.03.2021
- [4] Zpráva MPiPS-03 za období 2012-2019
- [5] A. Bobrowska, M. Maciejasz-Świątkiewicz, Przestrzenne zróżnicowanie wydatków gmin na dopłaty do pobytu mieszkańców w zbiorowych gospodarstwach domowych w Polsce. Stan obecny i prognoza, in: Folia Oeconomica, Uniwersytet Łódzki, nr 2 (334), 2018
- [6] Struktura výše dávek vypláčených ZUS po indexaci v březnu 2020, ZUS, Varšava, 2020
- [7] Údaje z Úředního věstníku Opolského vojvodství
- [8] A. Bobrowska: Local Government Expenditures on Care Services vs. Demographic Changes in Poland, inw: Acta Universitatis Lodziensis Folia Oeconomica, vol. 1, nr 346, 2020